

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 17 mars 2020

Mål nr

B 5438-19

PARTER

Klagande

PP

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JK

Motparter

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. SSS

Företrädd av åklagaren

SAKEN

Olaga integritetsintrång

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2019-10-01 i mål B 8201-19

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

JK får för försvaret av PP i Högsta domstolen ersättning av allmänna medel med 6 469 kr, varav 5 175 kr avser arbete och 1 294 kr mervärdesskatt. Kostnaden ska staten stå för.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

PP har yrkat att Högsta domstolen ogillar åtalet och skadeståndsyrkandet.

Riksåklagaren och SSS har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. PP och SSS befann sig på samma fest på nyårsafton 2016. I juni 2018 lade PP ut en bild från festen på sitt Instagramkonto. Bilden hade tagits utan SSSs vetskap och föreställde honom sittande på golvet med huvudet hängande över en toalettstol. Han var berusad och hade kräkts. På bilden fanns texten ”När man inte rört drickan och inte kan betala för sin egen dricka. Skandal” och en länk till SSSs Instagramkonto.
2. Eftersom SSS på så sätt hade ”taggats” i bilden, fick han en avisering om händelsen på Instagram. Han bad då PP att ta bort bilden, vilket denne först inte var beredd att göra om inte SSS betalade för dryck som hade köpts in till festen. Enligt SSS lades bilden ut två gånger på Instagram och fanns där sammanlagt i ett och ett halvt dygn. Enligt PP låg bilden ute endast i 3–4 timmar. PP hade vid denna tidpunkt omkring 500 följare på Instagram.

3. PP åtalades för olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c § brottsbalken med följande gärningsbeskrivning.

PP har spridit en bild på Instagram utvisande SSS i en mycket utsatt situation. PP har därigenom gjort intrång i SSSs privatliv. Det hände den 6 juni 2018 i Sundbyberg. Spridningen kunde förväntas medföra allvarlig skada för SSS.

PP begick gärningen med uppsåt.

4. Tingsrätten och hovrätten bedömde att den aktuella bilden är av sådant slag som avses i straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång och att spridningen hade varit ägnad att medföra allvarlig skada för SSS. Domstolarna dömde därför PP för olaga integritetsintrång. Påföljden bestämdes till dagsböter. PP skulle också betala skadestånd till SSS med 5 000 kr avseende kränkning, i enlighet med vad som hade yrkats.

Frågorna i Högsta domstolen

5. Huvudfrågorna i målet är om bilden visar målsäganden i en mycket utsatt situation på det sätt som krävs enligt straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång och om spridningen av bilden kan anses ha varit ägnad att medföra en sådan allvarlig skada som avses i bestämmelsen.

Den rättsliga regleringen

Bestämmelsen och dess bakgrund

6. För olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c § brottsbalken döms den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida vissa i bestämmelsen angivna typer av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

7. De bilder eller uppgifter som avses i bestämmelser är bl.a. bilder på eller andra uppgifter om någons hälsotillstånd eller sexualliv, bilder på någons helt eller delvis nakna kropp och bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation.
8. När straffbestämmelsen infördes den 1 januari 2018 motiverades den bl.a. med att samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen hade medfört att hot och andra former av kränkningar av den personliga integriteten hade tagit nya former, särskilt på internet (se prop. 2016/17:222 s. 1 och 29 f.).
9. Kriminaliseringen skedde också mot bakgrund av artikel 8 i Europakonventionen. Artikeln innebär att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Konventionsbestämmelsen ger inte bara upphov till en negativ förpliktelse för det allmänna att avhålla sig från omotiverade inskränkningar utan även en positiv skyldighet att se till att enskilda i förhållande till andra enskilda tillförsäkras ett skydd för privat- och familjeliv, däribland ett skydd mot spridning av integritetskänsliga bilder (jfr *Peck v. the United Kingdom*, no. 44647/98, ECHR 2003-I).
10. I lagstiftningsärendet vägdes behovet av en ny straffbestämmelse mot de skäl som ansågs tala mot en sådan, främst yttrandefriheten och det allmänna intresset av att kriminalisering som metod för att försöka hindra överträdelser av normer i samhället används med försiktighet. Med de utgångspunkterna kom straffbestämmelsen att ta sikte på spridning av sådana bilder och andra uppgifter för vilka behovet av rättsligt skydd ansågs vara särskilt stort. Det framhölls att straffansvaret borde begränsas till bilder och andra uppgifter som den enskilde typiskt sett har ett starkt intresse av att hålla för sig själv eller bestämma vem eller vilka som ska få del av (se a. prop. s. 33 f.).

Spridningskravet

11. Straffansvar förutsätter att bilden eller uppgiften har spritts. Med spridning avses i detta sammanhang, på motsvarande sätt som vid hets mot folkgrupp, att bilden eller uppgiften görs tillgänglig för fler än ett fåtal personer. Det krävs inte att personerna faktiskt tar del av bilden eller uppgiften. (Jfr a. prop. s. 33 och 95 samt NJA 1999 s. 702.)

Intrång i privatlivet

12. Straffbestämmelsen uppställer också ett krav på att spridningen ska innebära ett intrång i någons privatliv. En förutsättning för att så ska vara fallet är att spridningen sker utan samtycke från den som bilden eller uppgiften avser.

Bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation

13. Det krävs att det är fråga om en bild eller annan uppgift av något sådant slag som anges i bestämmelsen, bl.a. bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation. Kännetecknande för sådana situationer är enligt förarbetena att den utsattes trygghet eller fysiska eller psykiska välbefinnande har rubbats allvarligt (se a. prop. s. 37 och 95).

14. Som exempel nämns i förarbetena bilder på någon som genomför ett självmordsförsök eller utsätter sig själv för allvarliga självskadebeteenden. Ytterligare exempel som anges är utlämnande bilder på någon som befinner sig i ett trauma eller som har varit med om en allvarlig olycka eller detaljerade bilder på en person som blir föremål för ett tvångsomhändertagande. (Se a. prop. s. 36 f.)

15. Flera av de exempel som ges i förarbetena ger intryck av att ett betydelsefullt moment vid bedömningen är om den enskilde har befunnit sig i en livshotande eller annars mycket allvarlig situation när bilden togs. Sådana

aspekter är naturligtvis ofta relevanta för bedömningen. Det finns samtidigt skäl att betona bestämmelsens syfte att freda den utsattes integritet. Det är följaktligen utsattheten från integritetssynpunkt som ska bedömas.

Spridningen ska vara ägnad att medföra allvarlig skada

16. Ansvar för olaga integritetsintrång förutsätter att spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Det innebär att det inte krävs att någon allvarlig skada faktiskt har uppstått. Tillräckligt är att spridningen typiskt sett kan medföra en sådan skada. Det är alltså fråga om ett krav på s.k. abstrakt fara för allvarlig skada.

17. Med skada avses i dessa sammanhang sådan skada på privatlivet och den personliga integriteten som kan föranleda exempelvis rädsla, obehag, otrygghet, kränkning och ångest (se a. prop. s. 39).

18. Vid bedömningen av om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada ska särskild betydelse fästas vid vilket slags bild eller uppgift det är fråga om och hur och i vilken omfattning den har blivit spridd (se a. prop. s. 96). Det bör emellertid framhållas att det inte är avgörande hur många som faktiskt har kommit att ta del av bilden eller uppgiften. Detta eftersom bedömningen i denna del ska ta sikte på vad gärningsmannens spridning typiskt sett kan leda till. Det kan därför vara tillräckligt för straffansvar att gärningsmannen gör bilden eller uppgiften tillgänglig för ett mer begränsat antal personer under förutsättning att detta typiskt sett ändå kan medföra allvarlig skada. Så kan vara fallet på grund av bildens eller uppgiftens karaktär eller risken för en vidare spridning till en större krets.

19. Vid bedömningen kan enligt förarbetena hänsyn tas också till omständigheter hänförliga till målsäganden i det enskilda fallet. Av betydelse är då bl.a. vilken spridning som bilden eller uppgiften har fått bland andra som ingår i det sociala sammanhang som målsäganden befinner sig i. Att bilden eller

uppgiften sprids till personer i målsägandens närhet kan öka intrånget i privatlivet. (Se a. prop. s. 40 och 96.)

Försvarlighet

20. Från det straffbara området undantas fall då gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig. Vid denna bedömning ska det intresse som ligger bakom spridningen vägas mot det intrång i privatlivet som spridningen innebär. Som exempel på omständigheter som kan göra gärningen försvarlig nämns i förarbetena att spridningen sker som ett led i en nyhetsförmedling eller ett vetenskapligt arbete eller att den kan försvaras av ett konstnärligt syfte (a. prop. s. 96 f.).

Uppsåt

21. Bestämmelsen straffbelägger endast uppsåtliga gärningar. Uppsåtet ska omfatta själva spridningen och det förhållandet att den som bilden eller uppgiften avser inte har samtyckt till spridningen. Det krävs dessutom att uppsåtet täcker dels de faktiska förhållanden som innebär att bilden eller uppgiften är sådan som avses i bestämmelsen, dels de faktiska förhållanden som leder till slutsatsen att spridningen har varit ägnad att medföra allvarlig skada.

Bedömningen i detta fall

22. PP har genom att göra bilden tillgänglig för sina omkring 500 följare på Instagram spritt bilden i den mening som avses i 4 kap. 6 c § brottsbalken. Spridningen har skett utan SSSs samtycke.

23. Bilden visar SSS, som var 17 år vid tillfället, i en mycket privat situation där han hänger över en toalettstol efter att ha kräkts. Han är påtagligt berusad och enligt vad som har framkommit om hans tillstånd under kvällen måste hans välbefinnande anses ha varit allvarligt rubbat, vilket också är det

intryck som bilden förmedlar. Bilden får därmed anses föreställa SSS i en mycket utsatt situation.

24. Det är fråga om en bild av ett så integritetskänsligt slag att SSS har haft ett starkt och berättigat intresse av att människor i hans omgivning inte får del av den. Den kränkning av den personliga integriteten som spridningen av bilden innebär har förstärkts av den nedsättande kommentar som har skrivits på bilden och av att SSS har identifierats vid namn genom den på bilden angivna länken till hans Instagramkonto.

25. Bilden har gjorts tillgänglig på ett Instagramkonto som har haft många följare. Av dessa har flera ingått i kretsen av SSSs vänner och bekanta. Även om det inte är bevisat att bilden har funnits på Instagram längre tid än vad PP har medgett, dvs. 3–4 timmar, så innebär också ett sådant förhållandevis kortvarigt tillgängliggörande att bilden kan komma att bli kvar på internet under mycket lång tid eller spridas vidare på annat sätt.

26. Sammantaget är omständigheterna sådana att spridningen får anses ha varit ägnad att medföra allvarlig skada för SSS.

27. Det finns i målet inte några omständigheter som skulle kunna medföra att spridningen av bilden har varit försvarlig.

28. PP har spritt bilden med avsikt. Han har vetat om att SSS inte samtyckt till spridningen. Vidare har PP haft insikt om de faktiska förhållanden som legat till grund för bedömningen att bilden visar SSS i en mycket utsatt situation. Han har också haft insikt om de förhållanden som ligger till grund för bedömningen att spridningen har varit ägnad att medföra allvarlig skada för SSS. PP har således haft uppsåt till gärningen.

29. PP ska därför dömas för olaga integritetsintrång. Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning än tingsrätten och hovrätten i fråga om påföljd och skadestånd.

30. Hovrättens domslut ska följaktligen fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Agneta Bäcklund,
Petter Asp, Cecilia Renfors (skiljaktig) och Johan Danelius (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Fredrik Blommé

Datum
2020-02-18

Mål nr B 5438-19
Bilaga

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Cecilia Renfors är skiljaktig och anser att överklagandet ska bifallas.

Enligt min mening ska punkterna 22–30 ha följande lydelse.

22. Bilden visar en festklädd person som sittande på golvet hänger med huvudet över en toalettstol. Det intryck som ges är att han är berusad och att han har kräkts eller är på väg att kräkas. Intrycket av berusning får stöd av texten på bilden. Det är klart att det är fråga om en bild av integritetskänsligt slag och att det har inneburit obehag för målsäganden att den spreds.

23. För att spridningen ska vara straffbar krävs emellertid enligt lagtexten att någon avbildas i en *mycket* utsatt situation och att spridningen varit ägnad att medföra *allvarlig* skada för honom eller henne. Ordvalen talar för att lagstiftaren velat avgränsa det straffbara området och att inte varje spridning som innebär ett intrång i privatlivet ska vara kriminaliserat. I förarbetena framhålls att det ska vara fråga om ett beteende som kan orsaka en påtaglig skada. För att ett förbud ska innebära en godtagbar inskränkning av yttrandefriheten ska endast de allvarligaste fallen omfattas (prop. 2016/17:222 s. 38). De exempel på situationer som bör omfattas av det straffbara området som nämns i förarbetena ger ytterligare stöd för den tolkningen (se p. 14).

Dok.Id 177682

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

24. Enbart det förhållandet att den person som avbildas mår dåligt på grund av berusning innebär mot den bakgrunden inte att personen befinner sig i en mycket utsatt situation. Det bör krävas något ytterligare moment som gör att situationen skiljer sig från vad som – i större eller mindre utsträckning – förekommer, t.ex. i samband med fester eller vid alkoholförtäring i andra sammanhang.

25. Att den aktuella bilden visar målsäganden hängande över en toalettstol är ett sådant tillkommande moment. Det är emellertid inte tillräckligt för att bilden ska anses visa målsäganden i en sådan mycket utsatt situation som bör krävas för att spridningen av den ska vara straffbar. Den kommentar som skrivits på bilden innebär inte heller att det blir fallet.

26. I linje med den bedömningen kan spridningen inte heller anses ha varit ägnad att skada SSS i en sådan grad att det kan betecknas som allvarligt.

27. Vid den bedömningen ska åtalet för olaga integritetsintrång ogillas och yrkandet om skadestånd lämnas utan bifall. Hovrättens dom ska ändras i enlighet med detta.